

Zarobljeni trenutci - prošlost i sadašnjost

Križić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:031381>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA VIZUALNU I MEDIJSKU UMJETNOST
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

MARIJA KRIŽIĆ

**ZAROBLJENI TRENUTCI – PROŠLOST I
SADAŠNJOST**

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

Doc.art. Mario Matoković

Osijek, 2021.

SAŽETAK

„Zarobljeni trenutci – prošlost i sadašnjost” sastoji se od pet grafika jednakih dimenzija koje prikazuju detalje svakodnevnog života. U cilju mi je bilo prikazati kontrast kroz medije (grafika, fotografija) kao i kroz samu temu odnosa prošlosti i sadašnjosti. Grafike su rađene u kombiniranim tehnikama dubokog tiska te prikazuju vrijeme koje je prošlo, ali ga opet želimo doživjeti i na neki način nastaviti prošlost pomoću sadašnjosti. Kroz umjetničke forme stavljam i samog gledatelja kao jedan veliki dio cijelog ciklusa. Sjećanje, trenutak i prolaznost jedne su od glavnih karakteristike koje opisuju ovu seriju radova.

Ključne riječi: kontrast, linija, tekstura, prošlost – sadašnjost, trenutak, emocionalni utisak, kolaž

SUMMARY

"Captured Moments - Past and Present" consists of five prints of equal dimensions that show the details of everyday life. My goal was to show contrast through the media (graphics, photography) and through the topic itself of the relationship between the past and the present. The graphics are made in combined intaglio printing techniques that show the time that has passed, but we want to experience it again and in some way continue the past with the present. Through art forms I put the viewer himself as one big part of the whole cycle. Memory, moment and transience are one of the main characteristics that describe this series of works.

Abstract and keywords: contrast, line, texture, past – present, moment, emotional impression, collage

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____ rad
pod naslovom _____
_____

diplomski/završni

te mentorstvom _____

rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, _____

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. UVOD.....	5
2. RAZRADA TEME.....	6
2.1. Opis i značenje rada.....	6
2.2. Proces rada.....	12
3. RASPRAVA.....	20
3.1. Referiranje na rad umjetnice Jelene Kovačević.....	20
4. ZAKLJUČAK.....	22
5. POPIS LITERATURE.....	23
6. POPIS SLIKOVNOG MATERIJALA.....	24

1.UVOD

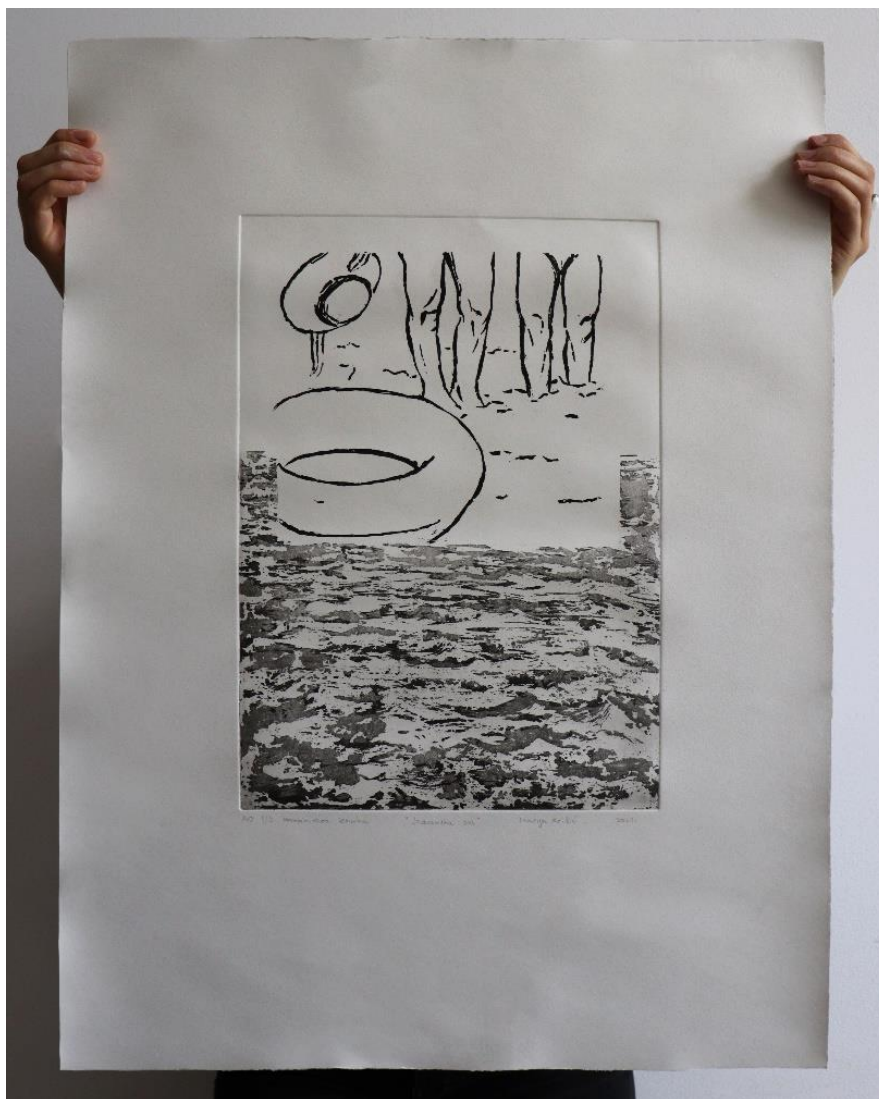
U vlastitom radu bavim se tematikom kontrasta koji prezentiram kako kroz medije (grafika, fotografija) tako i kroz samu temu odnosa prošlosti i sadašnjosti. Za predložak su mi poslužile analogne fotografije iz bakinog (obiteljskog) albuma te digitalne koje su nastale u vlastitoj produkciji. Kontrastom umjetničkih medija, odnosno prošlosti i sadašnjosti (analogno – digitalno) nastojim u radu prezentirati upravo emocionalni utisak koji rad u meni izaziva. Dijelovi priča koje nisu do kraja ispričane, sjećanje i jedinstvo trenutne veze je ono što na tematskoj razini čini okosnicu rada. Cilj samoga rada je povezati prošlost i sadašnjost (analognu fotografiju s digitalnom) i prikazati „buđenje” nostalgije za vremenom koje je prošlo, ali ga ponovno želimo doživjeti i na neki način nastaviti tamo gdje je stalo. Ovim radom želim „usporiti” detalje svakodnevnog života te pridonijeti općem razmišljanju o umjetnosti i pokazati kako kontrast funkcionira u cjelini. Serija radova se sastoji od pet grafika, a svaki rad prikazuje scenu koja je podijeljena na dva dijela – jedan dio je uvijek izveden linijski, dok je drugi dio dinamičan te je tekstura naglašena unutar likovne cjeline.

2.RAZRADA TEME

2.1. Opis i značenje rada

Svoj završni rad odlučila sam raditi u mediju grafike dok sam fotografije koristila kao predložak te kao takve imaju svoje sentimentalno značenje, mjesto i vrijeme nastanka. Spojem dviju fotografija dobila sam jednu novu kompoziciju, mogla bih reći i jedno novo razdoblje. U ovom radu htjela sam prikazati komponentu vremena, vremena koje je prošlo, ali ga na neki način nastavljamo. Sama ideja istraživanja i eksperimentiranja razvila se iz pregledavanja starih obiteljskih albuma te kasnije i vlastitih fotografija u digitalnom obliku. Fotografije koje držimo u ruci, one koje su izrađene, daju nam poseban osjećaj te bude nostalgiju u nama. Pregledavanjem vlastitih fotografija došla sam do ideje o spoju dva razdoblja čime bih stvorila novu vrijednost i dala novo značenje navedenim fotografijama. Fotografija mi je ovdje poslužila kao sredstvo gdje manipulacijom (kolažiranjem) dolazim do novih kompozicija unutar grafike kao medija.

Serijski radovi sadrže pet grafika različitog sadržaja, a radovi su sljedeći:

Slika 1. *Jadranska sol*, 2020.

aquatinta, reserve

500 x 700 mm

Rad je dobio ime po prvom ljetovanju moga djede i bake na Jadranu, nakon što su se vjenčali. Poveznica između dvije različite kompozicije na grafici je Jadransko more, dok su lokacije različite.

Slika 2. *7.nebo*, 2020.

lavirano jetkanje, reservage

500 x 700 mm

Također se radi o ljubavi bake i djeda, donji dio prikazuje baku koja sjedi pokraj djede. Gledano s fotografskog predloška daje se naslutiti da izraz lica djeluje odsutno te naslućujem da je to još jedna faza njihove mladenačke ljubavi, tzv. „sedmo nebo”. Umjesto lica stavljam oblak kako bih slikovito prikazala emocije koje rad budi u promatraču.

Slika 3. *Korijeni*, 2021.

aquatinta, reserve

500 x 700 mm

Rad prikazuje starice koje sjede - fotografija kakvu vjerojatno svi posjeduju u obiteljskom albumu i zbog nje se prisjećamo svojih predaka, korijena te je iz toga razloga uzeta kao predložak za grafiku, dok je gornji dio rada preuzet iz fotografije s ljetovanja sa svojom obitelji te također mogu reći kako je to jedan spoj generacija.

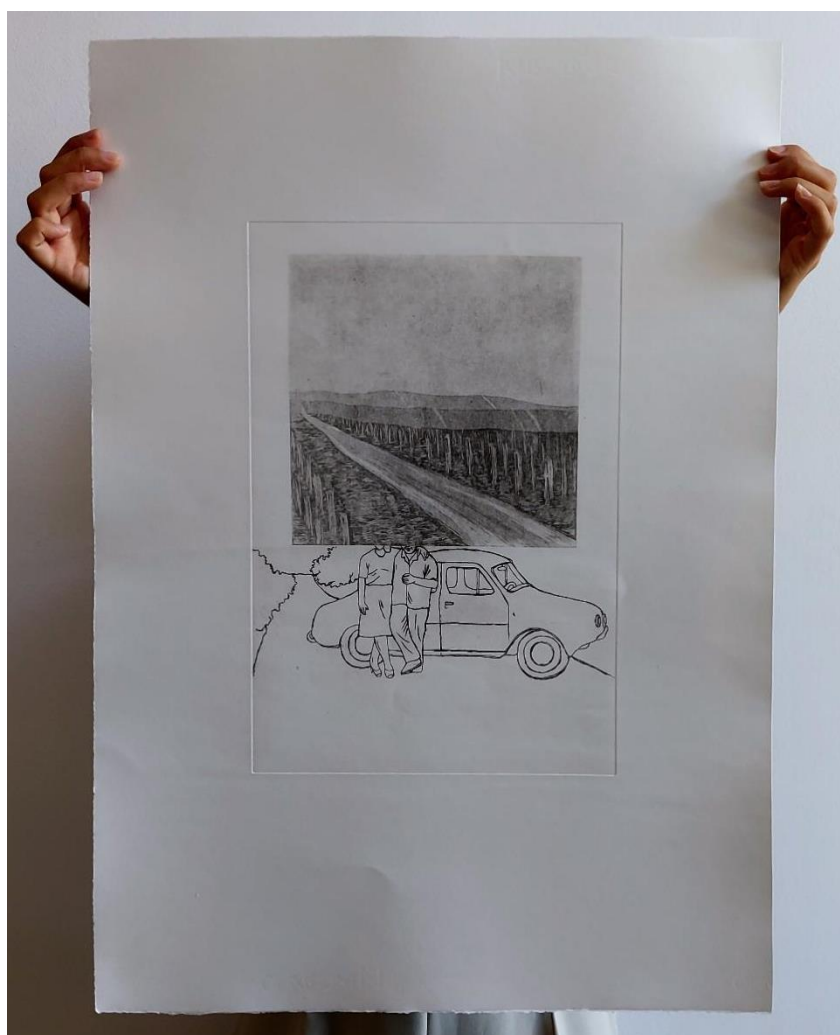

Slika 4. *Uspon*, 2021.

aquatinta, reserve, bakropis

500 x 700 mm

Prikaz djeda koji čita čest je prizor na obiteljskim fotografijama. Fotografiju djeda spajam s fotografijom stepenica koje predstavljaju znanje, napredovanje i uspjeh (kao i njegovo znanje koje stječe čitanjem) te mi iste služe kao predložak za grafiku.

Slika 5. *U nepoznato*, 2021.

aquatinta, reserve

500 x 700 mm

Posljednja grafika proizlazi iz fotografije o kojoj ne znam mnogo te ju također spajam s fotografijom koju sam fotografirala „u prolazu”. Prikazuje rođake pokraj auta koji su krenuli na put, put koji ne vidimo gdje vodi - kao što prikazuje i gornja fotografija.

2.2. Proces rada

Za realizaciju rada u grafičkim tehnikama dubokog tiska koristila sam pet cinčanih ploča veličine 27 x 40.5 cm. Ploče sam izrezala u obliku pravokutnika te ih polirala brusnim papirima do zadovoljavajuće glatkoće. Završni sjaj sam postigla poliranjem Purol pastom. Nakon poliranja, obradila sam rubove ploča, fasete pomoću turpije, šabera i brusnog papira kako rubovi ne bi ostali oštri. Tehnike koje sam odabrala za izvedbu završnog rada su – reservege, aquatinta, lavirano jetkanje te bakropis. Svih pet matrica su tematski povezane pa su i obrađivane jednako - tehnike kojim su rađene su iste, ali su kombinirane ovisno od rada do rada.

Izvedba završnog rada započela je sa skicama koje sam prethodno napravila u Adobe Photoshopu. Odvojila sam skicu na dva posebna prikaza koja sam planirala izvesti u različitim tehnikama. Na slici 6., gornju fotografiju sam radila u tehnici reservegea. Skicu sam prenijela na paus papir te pomoću indigo papira na matricu. Tehnikom reservegea podebljala sam linije koje su se nadzirale od indigo papira. „Reservege je popularna grafička tehnika, u kojoj je izražajno sredstvo linija ili mrlja, zavisno od sredstva kojim je oblikovan crtež posebno pripremljenom smjesom za crtanje.”¹ Nakon sušenja reservegea, nanijela sam grund kao zaštitu preko cijele matrice. Nakon što se grund osušio, matricu sam uronila u toplu vodu koja je otopila reservege, tj. smjesu tempere, šećera i vode, čime je uklonjen i zaštitni grund otvorivši prostor za jetkanje. Nakon što sam gornji dio ploče izjetkala, grundom sam zaštitila izjetkani dio te ostavila prazan prostor za donju skicu.

Donji dio skice sam radila u tehnici aquatinte. Aquatinta je tehnika kojom se mogu postići bogate tonske gradacije. „Sam postupak je jednostavan: metalna ploča se napraši prahom smole (asfalta ili kolofonija) koja se podvrgne topljenju (rastaljivanju) i izlaže djelovanju jetke. Pokrivanjem svjetlijih dijelova grafičke slike (asfaltnim) tekućim lakom te produžavanjem procesa jetkanja postiže se sve izraženiji stepen zacrnjenja.”² Aquatintu sam odabrala zbog jakog kontrasta svijetlog i tamnog te mi odlično odgovara uz gornji, linijski crtež – kako bih naglasila kontrast, što je i sam cilj ovoga rada.

---

¹ Hozo, Dževad, Umjetnost multiorginala, Kultura grafičkog lista, prvo izdanje, ČGP Delo, Ljubljana, 1988., str. 352.

² Hozo, Dževad, Umjetnost multiorginala, Kultura grafičkog lista, prvo izdanje, ČGP Delo, Ljubljana, 1988., str. 335.

Slika 6. Skica - „Jadranska sol”

Kao i prvu ploču, drugu (Slika 7.) sam obrađivala na jednak način. Tehnike koje sam odlučila koristiti za izvedbu ovog rada su rezervage i lavirano jetkanje. Lavirano jetkanje je tehnika s kojom sam se upoznala ove godine te sam ju odlučila uključiti u svoj rad kako bih isprobala novu tehniku i vidjela kakve ću rezultate dobiti. Donji dio ploče realiziran je u tehnici rezervagea a gornji, u već spomenutom laviranom jetkanju. Započela sam sa rezervageom te sam ponovila proces kao i na prvoj ploči. Kada je donji dio ploče bio izjetkan, zaštitila sam sve grundom osim gornjeg dijela gdje sam odlučila oblik raditi u tehnici laviranog jetkanja. Na taj otvoreni dio ploče stavila sam autolak te sam s time priredila ploču za lavirano jetkanje. Lavirano jetkanje bih opisala kao brzu tehniku koju je moguće kontrolirati, ali potrebno je veliko iskustvo. „Po svojoj maniri podsjeća na laviranje tušem. Služi kao dopuna drugim tehnikama. Na dobro očišćenu i odmašćenu ploču nanesimo konturni crtež i sve svijetlije partije

motiva pokrivamo tekućim asfaltnim lakom. Slijedeći svijetli ton postizemo jačom otopinom dušične kiseline nanese staklenim kistom.”³ Za probu sam uzela tri ploče koje sam prethodno obradila i ispolirala. Prvu ploču sam sveukupno jetkala tri minute te sam nakon otiskivanja primijetila kako je duljina jetkanja prekratka te nisam dobila tonove kakve sam htjela. Zatim sam uzela istu ploču, posušila ju te jetkala dodatne dvije minute. Rezultat koji sam dobila bio je puno bolji od prethodnog. Probu sam napravila na tri ploče te sam zatim odlučila započeti s matricom na kojoj imam rezervage. Uz brze poteze i pet minuta jetkanja, dobila sam formu sličnu oblaku – mekani prijelazi te vidljivo sitno zrno od autolaka.

Slika 7. Skica - „7.nebo”

---

³ Hozo, Dževad, Umjetnost multiorginala, Kultura grafičkog lista, prvo izdanje, ČGP Delo, Ljubljana, 1988., str. 352.

Za izvedbu treće ploče koristila sam rezervage i aquatintu. Obrada ploče i proces rada jednak je bio u svim pločama. Na slici 8. sam donji dio radila u rezervageu, a gornji u kombinaciji rezervagea i aquatinte. Drveće sam prekrila rezervageom, a nakon sušenja rezervagea nanijela sam grund kao zaštitu. Kada sam rezervage otopila u vodi, dobila sam otvorene plohe drveća koje sam radila u tri tona aquatintom. Nakon što sam izjetkala drveće, odlučila sam otisnuti matricu kako bih vidjela dobivene rezultate. S otiskom koji je nastao, nisam bila toliko zadovoljna koliko sam očekivala. Odlučila sam na drveće dodati još tamnijih tonova te sam time dobila raspon tonova kakav sam planirala.

Slika 8. Skica - „Korijeni”

Grafika pod nazivom „*Uspon*” nastala je tako da sam gornji dio radila u tehnici rezervagea. Pokrila sam cijeli donji dio ploče i linijski izvukla oblik čovjeka te samo nekoliko naznaka prostora. Nakon što sam prekrila osušeni rezervage grundom, u vodi sam ga odstranila, nanjela autolak kako bih dobila crni ton i izjetkala ga. Donji dio fotografije predstavljaju stepenice koje sam napravila u tri tona tehnikom aquatint. U tehnici bakropisa nacrtala sam tanke linije koje sugeriraju prijelom stepenica, a dodanim rezervageom dobila sam mrlje koje također možemo primijetiti na skici. Bakropis kao tehnika „predstavlja kemijsku metodu dubokog tiska, jetkanicu, odnosno grafičku tehniku u kojoj obrušenu, matiranu i očišćenu površinu metalne ploče prevučemo zaštitnom podlogom, otpornom na djelovanje jetke i crtanjem po osušenoj podlozi brušenom iglom odstranjujemo film podloge do vidljivosti metalne površine koju podvrgavamo djelovanju jetke što razjeda tragove igle produbljujući ih već prema jačini jetke odnosno dužini jetkanja.”⁴

---

⁴ Hozo, Dževad, Umjetnost multiorginala, Kultura grafičkog lista, prvo izdanje, ČGP Delo, Ljubljana, 1988., str. 245.

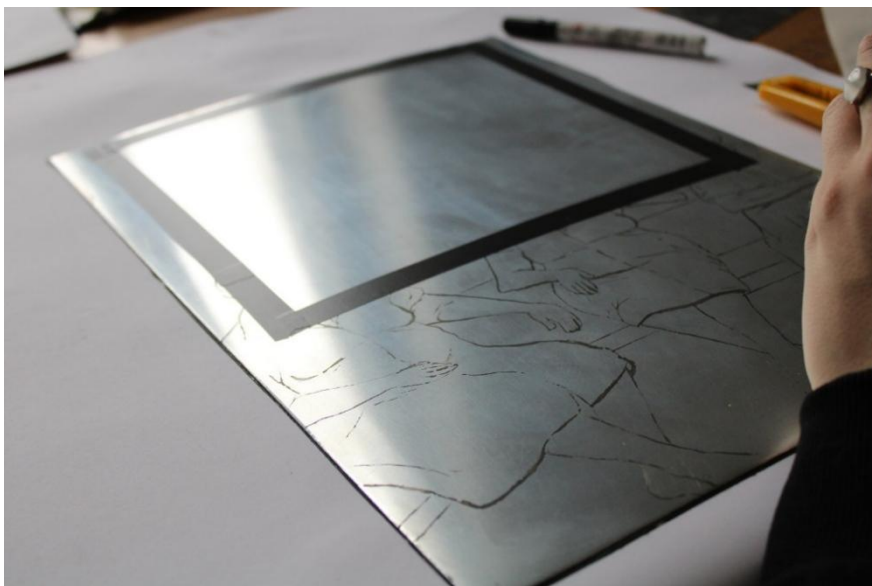
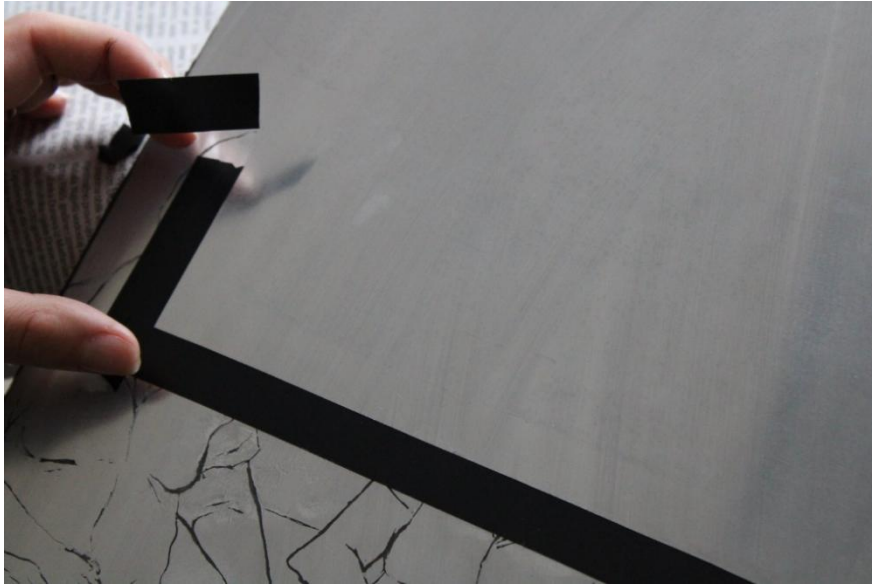

Slika 9. Skica - „Uspon”

Grafika pod nazivom „*U nepoznato*”, ujedno i posljednja, sastoji se od prikaza ljudi pokraj automobila te puta kojemu ne vidimo kraj. U ovoj seriji grafika pazila sam na poredak skica kako bi na svakoj drugoj gornji dio bio linijski, a ostali linijski crteži bi se nalazili u donjem dijelu. Time sam dobila prikaz koji se u izvedbi razlikuje od prethodnog. Posljednja skica je zbog toga napravljena tako da je rezervage dolje, dok sam tehnikom aquatinte radila gornji dio.

Slika 10. Skica - „*U nepoznato*”

Slika 11. Proces rada

3.RASPRAVA

3.1.Referiranje na rad umjetnice Jelene Kovačević

Za referencu sam odabrala osječku umjetnicu Jelenu Kovačević koja se bavi sličnom problematikom te istražuje područje vrlo blisko mome radu. Na izložbi „Polinom” umjetnica prikazuje crteže nastale na temelju likova obiteljskih fotografija. Radovi su nastali u razdoblju između 2016. i 2018., kada su prvi put i izloženi u Zagrebu.

Kritičarka Ivana Đerđ – Dunderović ime rada tumači kao „višečlani algebarski izraz sastavljen od varijabli i konstanti, baš kao i postav čije likovne „monome“ predstavljaju crteži, fotografije, skice te središnji crtež koji sintetizira pripremni, analitički i misaoni proces materijalizacije umjetničkoga rada. Rada koji istovremeno nastoji kroničarski sačuvati sjećanje na ženske osobe čiju gensku matricu autorica nosi u sebi, ali i spoznati svoje mjesto u obiteljskom, točnije genealoškom okviru osobne povijesti.”⁵ Arhivirajući spomenute uspomene, umjetnica ispisuje vrlo intimnu potragu za osobnim identitetom, otiskuje se u istraživanje karakteroloških i emotivnih naboja koje ju oblikuju. Kombinirajući jednostavnu grafitnu olovku s drvenim bojicama ili drugim tehnikama, autorica se i dalje služi crtačkom linijom i figuracijom.

„Prve crteže započinjem izdvajanjem motiva s dviju fotografija iz obiteljskoga vlasništva. Okvirno su nastale šezdesetih godina, a prikazuju moju baku na svome radnom mjestu te baku sa svojom kćeri, mojom majkom, snimljene u fotografskom studiju. Stare su fotografije same po sebi zanimljive, imale popratno tumačenje ili ne. Činjenica da je netko nekada uspio zaustaviti vrijeme uvijek iznova privlači pogled. Kada je riječ o obiteljskoj fotografiji, tada velik udio u zanimanju zauzimaju interpretacije koje se prenose s koljena na koljeno” – govori umjetnica o svome radu za internetski portal večernji.hr. U ovim crtežima možemo prepoznati djeliće neispričanih priča kao i nove likove koji će je ispuniti u narednim godinama.

Autorica predstavlja svoje umjetničko stvaralaštvo koje se bavi obitelji i bliskim ljudima, životnim željama i trenucima spajanja. Fotografija služi kao egzistencijalni pokazatelj nečije prisutnosti i trenutka koji je zaustavljen. Smatram da se Jelenin rad idejno veže za rad „Zarobljeni trenutci – prošlost i sadašnjost” zbog načina na koji autorici fotografija služi kao egzistencijalni pokazatelj nečije prisutnosti i zaustavljenog trenutka. Također u svoje

---

⁵ Ivana Đerđ – Dunderović, Jelena Kovačević, Polinom, Osijek, 2021. str. 1.

stvaralaštvo uvrštava i samog gledatelja, promatrača, a sama ideja o sjedinjenju različitih medija u cjelinu blisko je vezana uz moj rad.

Slika 12. b. n., 2016., olovka i kombinirana tehnika na papiru, 70 x 100 cm

Slika 13. Vizualni dnevnik, 2017., kombinirana tehnika, 42 x 29.7 cm pojedinačno

Skica, 2017., digitalni tisak na papiru, 100 x 150 cm

4. ZAKLJUČAK

Prilikom nastajanja ovih radova znala sam se naći u fazama kada nisam mogla doći do inspiracije i načina kako da napravim ono što sam zamislila. Kroz proces rada shvatila sam da sam mnogo toga naučila o samim tehnikama i zadovoljna sam što sam uspjela realizirati početnu ideju u završni rad. Greške koje su mi se događale tijekom procesa stvaranja su pridonijele mom daljnjem istraživanju i radu na sebi.

Počevši od tradicionalnih motiva i prenoseći ih u nešto potpuno novo, stvorila sam vlastitu interpretaciju i pristup različitim medijima. Odabranim motivima pokušala sam prikazati povezanost sa sjećanjima na događaje iz prošlosti ali i na današnje vrijeme koje se temelji na detaljima iz svakodnevnog života .

5. POPIS LITERATURE

1. Hozo, Dževad, Umjetnost multiorginala, Kultura grafičkog lista, prvo izdanje, ČGP Delo, Ljubljana, 1988.
2. Tekst predgovora - Jelena Kovačević – Polinom (2021.)
3. <http://www.gokul.hr/promemorija-jelena-kovacevic/>

6. POPIS SLIKOVNOG MATERIJALA

Slika 1. *Jadranska sol*, 2020.

Slika 2. *7.nebo*, 2020.

Slika 3. *Korijeni*, 2021.

Slika 4. *Uspon*, 2021.

Slika 5. *U nepoznato*, 2021.

Slika 6. Skica - „*Jadranska sol*”

Slika 7. Skica - „*7.nebo*”

Slika 8. Skica - „*Korijeni*”

Slika 9. Skica - „*Uspon*”

Slika 10. Skica - „*U nepoznato*”

Slika 11. Proces rada

Slika 12. b. n., 2016., olovka i kombinirana tehnika na papiru, 70 x 100 cm

Slika 13. Vizualni dnevnik, 2017., kombinirana tehnika, 42 x 29.7 cm pojedinačno

Skica, 2017., digitalni tisak na papiru, 100 x 150 cm